

Sarbanes Oxley en Tabaksblat: dat valt tegen!

Oscar van Leeuwen

In de zomer van 2002 werd in acht weken tijd door de senatoren Sarbanes en Oxley een wet ontworpen om het vertrouwen in de kapitaalmarkten te herstellen. Deze wet werd op 31 juli 2002 door president Bush getekend. De wet was het gevolg van een groot aantal schandalen, zoals Enron en Worldcom, waarbij de jaarrekening van deze bedrijven een te gunstig beeld van de werkelijkheid weergaf. Zowel de Amerikaanse Senaat als het Congres waren het erover eens dat dit een strenge wet moest worden. De wet moest garanderen dat er zich geen nieuwe schandalen meer zouden voordoen. Om te voorkomen dat Amerikaanse bedrijven benadeeld worden ten opzichte van buitenlandse bedrijven werd de wet ook geldig verklaard voor zogenaamde 'foreign registrants' aan de Amerikaanse Beurs (zoals Philips, Ahold, Shell, KPN, Akzo-Nobel en dergelijke).

Een van de meest besproken onderdelen van de Sarbanes Oxley wet is Sectie 404. Deze sectie vereist namelijk een rapportage van het management over de beoordeling en het ontwerp van de effectiviteit van hun 'internal control over financial reporting' (Emanuel et al., 2004). In aanvulling hierop is tevens een verklaring van de externe accountant vereist. Doel van sectie 404 is te voorkomen dat er materiële fouten in de financiële rapportages voorkomen. Het Nederlandse antwoord hierop, na de schandalen bij onder meer Ahold en Shell, zijn de 'best practice bepalingen' van de commissie Tabaksblat. Doel hiervan is een

Prof. Dr. O.C. van Leeuwen RA is werkzaam als hoogleraar Bestuurlijke Informatieverzorging/Administratieve Organisatie aan de Vrije Universiteit van Amsterdam. Daarnaast vervult hij een rol als partner bij Atos Consulting.

goed systeem van corporate governance bij de Nederlandse organisaties te bewerkstelligen. Want 'een goed systeem van corporate governance draagt bij aan een goed functionerende economie' (Commissie Corporate Governance, 2003). Zowel de Sarbanes Oxley wet als Tabaksblat stelt adequate financiële verslaglegging hierbij centraal. De Nederlandse code gaat enerzijds verder door een uitspraak van het management te vragen over het totale interne risicobeheersings- en controle (of 'internal control')systeem van de organisatie (in tegenstelling tot uitsluitend 'internal control over financial reporting'), anderzijds gaat de code minder ver. Een accountantsverklaring bij de Nederlandse 'internal control'-verklaring is niet vereist.

Als gevolg van de schandalen van de afgelopen jaren (momenteel staat AIG weer in de schijnwerpers) betwist eigenlijk niemand de noodzaak van een goed 'internal control'-systeem binnen een organisatie. Desalniettemin zijn er veel artikelen en interviews verschenen waarin wordt behandeld dat alle eisen die momenteel worden gesteld, wel wat ver gaan. *Het Financieele Dagblad* weidde hier vorig jaar zelfs een heel katern aan. Dit wordt onder andere veroorzaakt door het feit dat de regelgeving toch heel wat onbedoelde neveneffecten heeft. Zo wordt onder meer betoogd dat:

- er onevenredig veel werk gaat zitten in het vaststellen van de effectiviteit van interne controlemaatregelen en het documenteren hiervan. Er komen momenteel zelfs nieuwe computersystemen op de markt om dit proces te ondersteunen;
- er geen echte standaarden zijn voor 'internal control'. Er zijn uitsluitend 'frameworks', zoals het Coso-raamwerk (COSO, 1992). Het implementeren hiervan kost erg veel tijd en opmerkingen dat er leemten zijn in het 'internal control'-stelsel zijn moeilijk op hun waarde in te schatten.

De aandacht van het management gaat als gevolg van de grote hoeveelheid tijd die zij moet besteden aan de

implementatie van de regelgeving te veel uit naar 'internal control' en te weinig naar optimalisering van de bedrijfsresultaten;

- gedetailleerde Amerikaanse regelgeving voor accountants dikwijls leidt tot een benadering gericht op het afvinken van checklisten in plaats van een meer op principes gebaseerde wijze van aanpak. De kosten van externe accountants nemen vaak met een factor twee toe en bovendien kunnen accountantskantoren in Amerika de hoeveelheid werk niet aan. Zij hebben aan hun klanten brieven gestuurd dat ze als gevolg van de grote hoeveelheid werk soms drie tot zes maanden later langskomen voor de controle. Accountants worden bovendien risico averser en gaan in sommige opzichten soms te ver met de eisen die zij stellen. Voor bedrijven is het moeilijk hierop in te spelen aangezien het hanteren van steeds meer regelgeving leidt tot het 'schieten op een bewegend doel'.

Kortom, het implementeren van de nieuwe regelgeving op het gebied van internal control valt behoorlijk tegen. Het brengt een hoop werk met zich mee en kost veel geld. Er zijn bedrijven die als gevolg van al deze regelgeving niet naar de beurs gaan of er zich van terugtrekken, teneinde niet aan de uitgebreide regelgeving te hoeven voldoen. Mijns inziens is dit ontwijkgedrag echter niet de goede weg. De regelgeving is juist ontstaan als gevolg van schandalen. Bij de meeste organisaties is er wel degelijk iets loos op het gebied van 'internal control'. Het aantonen dat er bij je eigen organisatie geen echte problemen bestaan, is juist goed. Doe dit uiteraard wel met gezond verstand om te voorkomen dat de inspanningen een excessief karakter krijgen. Bovendien is mijn ervaring dat het bij de meeste bedrijven mogelijk is met aanzienlijk minder interne controlemaatregelen te werken. Het implementatietraject van de nieuwe wetgeving kan een mooie gelegenheid zijn om hier aandacht aan te besteden. Het kan dus zelfs zijn dat het uiteindelijk goedkoper wordt dan voorheen!

Daarnaast beginnen regelgevers ook in te zien dat de eisen wellicht iets te strak waren en wordt nu met enige frequentie uitstel voor invoering aan 'foreign registrants' verleend. Tevens wordt de hoeveelheid werk die externe accountants minimaal was opgelegd, gereduceerd.

Maar hoe zorg je nu als bestuurder voor een betaalbare kwalitatief goede en volledige berichtgeving zonder dat je een speelbal wordt van externe accountants en andere interne en externe deskundigen? Er is eigenlijk maar één goed antwoord. Zorg dat je er voldoende van af weet om het proces van de implementatie van

de nieuwe regelgeving te kunnen managen.

Nu hebben vele bestuurders en leden van Raden van Commissarissen niet een opleiding op het gebied van 'internal control' genoten. Naar mijn mening moet hierin verandering komen. Voor de meeste bestuurders betekent dit terug naar de schoolbanken (Van Leeuwen, 2004). Zorg verder voor een financiële functie die een beloning heeft die daadwerkelijk onafhankelijk is van de resultaten van het bedrijf en je hebt al een goede eerste stap gezet (Van Leeuwen, 2002)! ■

Literatuur:

- Commissie Corporate Governance (Tabaksblat), (2003), *De Nederlandse Corporate Governance Code: beginselen van goed ondernemingsbestuur en best practice bepalingen*, VNO, Den Haag.
- Committee of Sponsoring Organisations of the Treadway Commission (COSO), (1992), *Internal Control-Integrated Framework*, zie www.coso.org.
- Emanuel, J.A., O.C. van Leeuwen en Ph. Wallage, (2004), Internal control volgens Sarbanes-Oxley: overzicht en praktische betekenis, in: *Maandblad voor Accountancy en Bedrijfseconomie*, jg. 78, no. 7/8, juli/augustus, pp. 348-355.
- Leeuwen, O.C. van, (2003), Hebzucht aan de top, corporate governance, controllers en de accountant, in: *Maandblad voor Accountancy en Bedrijfseconomie*, jg. 77, no. 7/8, juli/augustus, pp. 314-315.
- Leeuwen, O.C. van, (2004), Column: Is er bij ons ook iets loos, in: *Maandblad voor Accountancy en Bedrijfseconomie*, jg. 78, no. 7/8, juli/augustus, pp. 318-319.